

SOCIJALNI UTICAJ

Konformizam
Pokoravanje autoritetu
Uticaj preuzetih uloga

Treći termin vežbi – osma tematska oblast
01.04.2020.

Problemi socijalnog uticaja

- *Socijalni uticaj = promena u ponašanju neke osobe čiji je uzrok u drugoj osobi ili grupi*
- *Moć neke osobe tj. sposobnost da oblikuje nečije ponašanje = potencijalni uticaj*

Socijalni uticaj

- Osnovna pitanja: nastojanja i posledice nastojanja da se utiče, direktno ili indirektno, na način na koji pojedinci misle, šta osećaju i kako se ponašaju

Koji su to različiti tipovi socijalnog uticaja ?

Koji faktori utiču na povećavanje ili smanjivanje tog uticaja?

Zašto su ljudi spremni da poslušaju naređenja, pokoravaju se autoritetima ili konformiraju grupi?

Socijalnopsihološka analiza

- Kako je moguće da ljudi, koji se “normalno” ponašaju u situacijama kada sami donose odluke, čine ekstremna zverstva i zločine kada se nađu u određenoj ulozi ili kada im se to naredi?
- Kako “uloga može da preuzme čoveka”?
- Zašto ljudi u nekim situacijama (slepo) izvršavaju naređenja?
- Šta su to “zločini u ime države” i kakvi su to ljudi koji u njima učestvuju?
- Šta je to “tolerisani masakr” i zašto su ljudi skloni da ih ljudi u nekim društvenim situacijama tolerišu?

Konformizam

Dva značenja pojma konformizma

1. *Konformizam kao vid socijalne interakcije*
2. U kriznim društvenim situacijama, situacijama promena – *konformizam je prepreka društvenim promenama.*

Ova dva značenja nisu međusobno isključiva, već dopunjiva!

Funkcionalno poimanje (Parsons) vs kritičko poimanje (From)

Vrste konformističkog i nekonformističkog ponašanja

- Willis (1963): 3 vrste konformizma
  1. **NORMATIVNI**
  2. **INFORMACIJSKI**
  3. **PODILAZEĆI**

- Vrste nonkonformističkog ponašanja
  1. **NEKONFORMIZAM**
  2. **ANTI-KONFORMIZAM**

Zvonarević (1976)

Dva pitanja:

1. Koliko ponašanje pojedinca zadovoljava njega samog i njegove potrebe?
2. Koliko ponašanje pojedinca zadovoljava zahteve socijalne sredine?

		Ponašanje pojedinca zadovoljava socijalnu sredinu	
		DA	NE
Ponašanje pojedinca zadovoljava pojedinca	DA	Prilagodeno ponašanje - konformizam	Nonkonformističko ponašanje
	NE	Neuztakno ponašanje	Psihobično ponašanje

Izvori konformizma

- **Urbanizacija – modernizacija**
- **Sredstva masovnih komunikacija**
- **Nagle promene kulturnih obrazaca**
- **Politizacija društva**

Eksperimentalna demonstracija

- Ašov eksperiment -

<https://www.youtube.com/watch?v=TYIh4MkcfJA&fbclid=IwAR2iXkfdWlyO62AdHMsP75kIRXmFRh0dH9gW8clFFlwf2VaaD3pATxSkBIw>

- Eksperiment u liftu –

https://www.youtube.com/watch?v=BgRoiTWkBHU&fbclid=IwAR0XK5tV261-w1_5BjP11GupXG6jGbobX7kparsc2Df8RxYG_E9W3sM80DU

Poslušnost

Zločini poslušnosti

Pojam poslušnosti i tehnike izazivanja poslušnosti

- »Odgovor na direktan pokušaj da se utiče na nekoga posredstvom zahteva«
- Tehnike izazivanja poslušnosti:
  1. Umanjivanje nečijeg samopoštovanja
  2. Osećanje krivice
  3. Recipročnost
  4. Tehnika „noga-u-vrata” i tehnika cenkanja

Zločini poslušnosti – Kelman i Hamilton

Tolerisani masakri i uslovi javljanja

Tri društvena procesa na osnovu kojih dolazi do zločina iz poslušnosti

- **AUTORIZACIJA** - kada se nasilje eksplicitno naredi, implicitno ohrabruje, prećutno odobrava, ili makar dozvoljava od strane legitimne vlasti, raste i spremnost ljudi da ga čine ili pravdaju.
- **RUTINIZACIJA** - verovatnoća moralnog otpora drastično se smanjuje ako se radnja transformiše u rutinsku, mehaničku, potpuno programiranu operaciju. Izvršnje pojedinačnog posla izdvojeno je na niz odvojenih koraka koji se uglavnom izvode na automatizovan i već ustanovljen način.
- **DEHUMANIZACIJA** - žrtva mora biti lišena statusa ljudskog bića ako treba da bude objekat sistematskog ubijanja. Ukoliko se žrtva dehumanizuje, uobičajena moralna načela na nju se više ne odnose.

Pokoravanje autoritetu

Legitimna moć eksperimentatora

Pokoravanje autoritetu

- Legitimna moć eksperimentatora-
- **Stenli Majlgrem (Stanley Milgram, 1960) – istraživački program o uslovima pokoravanja autoritetu**

- <https://www.youtube.com/watch?v=xOYLCy5PVgM&fbclid=IwAR0ViPgjfLc-EDCNf8WrTR2XaumPmn7j0YcFTvIsO8okVcHRszRNycRpgH4> – link ka video zapisu eksperimenta

Eksperiment

- Izbor subjekata putem oglasa u lokalnom listu (“normalni” i ujednačeni po nekim relevantnim karakteristikama)
- Laboratorijski eksperiment “o učenju” i “uticaju kažnjavanja na pamćenje”
- Podela subjekata na “učitelje” (prave subjekte) i “učenike (saradnici eksperimentatora, lokalni glumci)

Eksperimentalna situacija

- “Učiteljima” je dato uputstvo da “učeniku”, svaki put kada pogreši u reprodukciji parova reči, zadaju električne šokove
- Sa svakom sledećom greškom treba povećavati el. voltažu šokova (šokovi nisu bili pravi, ali je sve izgledalo realno)
- “Učenici” su instruisani da protestuju, stenju, žale se na bolesno srce i sl. (zavisno od jačine šoka) do glumljenja poslednjeg ropca
- Jedini podsticaj “učiteljima” koji su oklevali da nastave bilo je uputstvo: “Eksperiment zahteva da nastavite” i “Nemate drugog izbora”

Nalazi

- Više od 62% subjekata zadavalo je šokove najveće voltaže, zanemarujući povike “žrtve”
- Kada je “žrtva” bila u istoj sobi – još 45% je poslušalo naređenje
- Kada je trebalo sami da stave ruku žrtve na spravu koja “propušta struju”, još 35% se pokorilo naređenju
- Ustrajali su u zadavanju šokova, mada su snažno oklevali , ukazivali na patnju učenika i tražili dozvolu da prekinu eksperiment (što znači da nema lične mržnje)

Uslovi koji su uticali na stepen poslušnosti

- Blizina žrtve: što je bliže - poslušnost manja
- Blizina eksperimentatora: što je bliži - poslušnost veća
- Scena (nošenje belog mantila): što je situacija zvaničnija - veća poslušnost
- Grupni pritisak: kada su je prisutno više »učitelja« koji ohrabruju ili obeshrabruju poslušnost (davanje šokova) - to je uticalo na poslušnost (referentna ili ekspertska moć koja pojačava legitimnu)
- Pokoravanje se naglo smanjuje kada samo jedna osoba u grupi odbije poslušnost
- Autoritarni se više pokoravaju

Pokoravanje autoritetu

Socijalni uticaj u vidu »slepe« poslušnosti i pokoravanja autoritetu

Zaključci eksperimentatora:

- **autoritet koji se opaža kao *nedvosmisleno legitiman* ima daleko snažniji uticaj na »obične« ljude nego što se misli**
- **destruktivno pokoravanje pojedinaca autoritetu može biti umanjeno ali ne i sasvim eliminisano**

Zaključak

- Legitimna moć se pokazuje kao ekstremno uticajna
- Majgram ne daje definitivno objašnjenje ovog fenomena
- Ljudi se ne pokoravaju samo pojedinačnom autoritetu, već i grupi

Uticaj preuzetih uloga

Zimbardov eksperiment

- https://www.youtube.com/watch?v=760lwYmpXbc&feature=youtu.be&fbclid=IwAR0EiehvSSUaFVO8UKbZN2sDQmTWrsx06aP2_tRo6n5c5kWXRWLY3tCBSQE - link ka video zapisu eksperimenta

Zimbardo, 1973

- *Stanfordski zatvorski eksperiment* :

Istraživanje efekta deindividuacije kao posledice preuzimanja određenih uloga

Pojedinac se ponaša prema onome što misli da se od njega očekuje (kada se nađe u određenoj ulozi), a ne prema sopstvenim moralnim normama i principima

Istraživanje je ubedljivo pokazalo:

“Uloga može da preuzme osobu” i pomeri lične i etičke standarde pojedinca u drugi plan

- »Stražari«: Deindividuacija smanjila moralna ograničenja i dovela do ponašanja koje oni nikada ne bi u drugim situacijama manifestovali. Grupne norme usmeravaju ponašanje, a ne lični moralni standardi
- »Zatvorenici«: Deindividuacija uslovila gubitak nezavisnosti i osećanje nemoći koje je dovelo do pasivne poslušnosti; gubitak identiteta

Psihološki efekti “preuzimanja uloge”

- Lični identitet (i moralnost) zamenjuje se grupnim identitetom (principima povezanim sa ulogom): to pojedincu daje *anonimnost i oslobađa ga obaveze donošenja ličnih izbora i odluka*
- Posledica toga može biti deindividuacija : gubljenje socijalnih, moralnih i societalnih ograničenja (normi) u pogledu nekih vidova ponašanja